

NUOTOLINĖS „PAMOKOS“ ORGANIZAVIMAS IR JOS KOKYBĖ:

Į KĄ REIKĖTŲ ATSIŽVELGTI?

Bendrieji nuotolinio mokymosi ypatumai

Organizuojant nuotolinį mokymąsi svarbu ugdyti besimokančiųjų gebėjimus valdyti ir įsivertinti savo mokymosi procesą ir pasiektus rezultatus. 2020 m. UNESCO teikiamose rekomendacijose (Guidance on Active Learning at Home during Educational Disruption: Promoting student's self-regulation skills in COVID-19 outbreak) siūloma nuotolinį mokymąsi organizuoti remiantis savireguliuojančio (savikrypčio) mokymosi (self-directed learning) principais, t. y. besimokantysis pats arba su mokytojo pagalba nusimato savo mokymosi tikslą, uždavinius, renkasi mokymosi išteklius, būdus bei vertina savo mokymosi procesą. Mokslininkai, metodinių rekomendacijų rengėjai atkreipia dėmesį, kad savireguliuojančio mokymosi gebėjimų ugdymas(is) yra tiesiogiai susijęs su aktyviu mokinių mokymusi. Mokydamiesi aktyviai mokiniai tarsi įgyvendina tam tikrus didesnius ar mažesnius projektus, kurių metu jie ieško, keičiasi informacija, svarsto, diskutuoja, ieško iškilusių problemų sprendimo ar reflektuoja apie savo veiklas, pasiektus rezultatus. Šio pobūdžio veiklų sėkmė, jų efektyvumas priklauso nuo mokymosi poreikių įsisąmoninimo, aktyvaus įsitraukimo į mokymosi procesą.

Galvojant apie kasdienes mokytojo ir mokinio kontaktinio, nuotolinio mokymosi veiklas, savireguliuojantį mokymosi procesą nereikėtų vertinti kaip sunkiai mokymo(si) praktikoje įgyvendinamą siekį. Svarbios Barry J. Zimmerman (2015) išvalgos, kad savireguliuojantį mokymąsi reikėtų suprasti kaip procesą, kurio metu mokinys išmoksta savarankiškai atlikti tam tikras užduotis skirtingose veiklos srityse. Pavyzdžiui, mokinys prieš pamoką pats pasiruošia reikalingas priemones, pasikartoja, po pamokos numato kaip atliks paskirtas jam užduotis, planuoja mokymosi žingsnius, kiek reikės užduotims atlikti laiko, iš ko spręs, kad pavyko / nepavyko viską sėkmingai atlikti arba susidūrus su mokymosi sunkumais numatys ko jis turėtų paklausti mokytojo, ko jį dar turėtų išmokyti, o ką jis galėtų pats savarankiškai išmokti. Mokytojas, organizuodamas nuotolinį mokymąsi arba derindamas kontaktinio ir nuotolinio mokymosi būdus pirmiausiai, atsižvelgdamas į įvairius mokinių artimiausios aplinkos kontekstus, turėtų numatyti, kaip vyks pasiskirstymas tam tikromis atsakomybėmis, įsipareigojimais dėl mokymo(si) tarp jo ir mokinių, kokie bus reikalingi susitarimai, kad sėkmingai vyktų mokymo(si) procesas, kokie bus žingsniai, kad šie susitarimai būtų nuosekliai įgyvendinti.

Vertinant atskirų dalykų mokykloje organizuojamo nuotolinio arba mišraus mokymosi kokybę, pirmiausiai reikėtų išsiaiškinti, kokie yra šio proceso pradžioje suderinti tarp mokinių ir mokytojų susitarimai dėl nuotolinio mokymosi programinės įrangos, naudojamų nuotolinio mokymosi formų, ryšio palaikymo, keitimosi informacija, užduočių pateikimo, jų atlikimo, tarpusavio bendradarbiavimo, grįžtamojo ryšio teikimo, vertinimo ir įsivertinimo. Minėti susitarimai turėtų būti susiję su veiklomis, kurios vyks nuotoliniu būdu ir bus mokinių atliekamos namuose, neprisijungus.

Gilinant ir plėtojant nuotolinės „pamokos“ aspektų vertinimo, tobulinimo klausimus, būtų pravartu atkreipti dėmesį į tam tikrų autorių kuriamas, atnaujinamas struktūruoto, aktyvaus mokymosi principų

sistemas, jų pritaikymo praktinėje veikloje galimybes (Rosenshine, 2010, Thornton, 2010, Sherrington, 2019). McNaught (2001) teikiami nuotolinio mokymo(si) kokybės vertinimo kriterijai grindžiami veiklomis, kurios skatina savireguliuojantį, savivaldį mokinių mokymąsi: skirtingais mokymosi stiliais besimokančiųjų poreikių patenkinimas; efektyvaus mokymo(si) skatinimas; atsakingas komandinis darbas mokymo(si) turinio projektavimo metu; bendradarbiavimo ir problemų sprendimo planai bei veikla mokymo(si) organizavimo metu; modulinis, segmentinis mokymo(si) turinio projektavimo modelis, kai besimokantieji turi įrodyti kiekvieno modelio išmanymą (McNaught, 2001, Volungevičienė, 2010). 2020 m. Nuotolinio mokymo(si) vadove teikiamos ekspertų rekomenduojami dalyko pritaikymo nuotoliniam mokymui į(si)vertinimo kriterijai iš esmės atkartoja bendruosius pamokos kokybei keliamus reikalavimus, kurie glaudžiai siejami su technologiniais šio pobūdžio mokymo(si) aspektais.

Nuotolinio mokymosi „pamoka“

Remiantis mokslininkų, ugdymo praktikų, metodinės medžiagos rengėjų įžvalgomis, siūlymais, teikiamos rekomendacijos nuotolinės „pamokos“ organizavimui, įgyvendinimui ir jos kokybės vertinimui.

Mokymo(si) planavimas ir organizavimas

Planuojant mokymą(si) reikėtų apgalvoti mokinių mokymosi lūkesčius / laukiamus rezultatus. Planuojant veiklas svarbu atsižvelgti į mokinių galimybes ir gebėjimus susitelkti į veiklas, užduočių atlikimą, dalyvauti, bendradarbiauti. Reikėtų nuspręsti, ar nuotolinio mokymosi metu pagrindinis dėmesys bus skiriamas naujų žinių / gebėjimų ugdymui, ar bus sustiprinamos mokinių ankstesnio turinio, kurio jau buvo mokytasi mokykloje, žinios ir pagilinti gebėjimai.

Mokiniams turėtų būti skelbiamas, pristatomas ir su jais suderinamas veiklos planas (numatomas nagrinėti turinys, veiklos / užduotys). Veiklos planas kuriamas savaitei, kelioms pamokoms arba pamokai. Dalis veiklų turėtų būti planuojamos kartu su mokiniais, siekiant suteikti jiems žinių apie mokymo(si) planavimą, ugdyti jų gebėjimus savarankiškais nusimatyti savo mokymosi tikslus, uždavinius, jų įgyvendinimo terminus. Nuotolinis mokymas(is), kuris nėra apribotas tam tikra mokymosi erdve, numatytu laiku sudaro didesnes galimybes mokiniams planuoti savo mokymosi procesą. Plane turėtų būti pasiskirstytas laikas mokymui(si), poilsiui, fizinio aktyvumo veikloms, bendravimui ir bendradarbiavimui. Planai, atsižvelgiant į namų sąlygas / aplinkybes turėtų būti koreguojamas, lanksčiai priimami sprendimai dėl užduočių atlikimo terminų pratęsimo.

Mokymosi patirtys

Nuotolinėje „pamokoje“, kuri vyksta tiesiogiai (online) labai svarbu struktūruoti pateikiamą medžiagą, ją suskirstyti į tam tikrus segmentus, numatyti jos nagrinėjimo etapus / žingsnius, kurie padėtų mokiniams jungti esamas ir naujas žinias, jas pertvarkyti, sisteminti, pritaikyti atliekant konkrečias užduotis ar sprendžiant pateiktas problemas.

Pamokoje mokiniams turėtų būti pateikiami galimi numatytų užduočių / probleminių klausimų sprendimo modeliai, kurie būtų išbandomi ir plėtojami, teikiama mokiniams pagalba atliekant sunkias, sudėtingas užduotis. Atsižvelgiant į tai, dalis veiklų turės būti atlikta neprisijungus, mokiniai „nuotolinėje“ pamokoje turėtų gauti tam tikras „savarankiškos veiklos gaires“, kurios jiems veikiant be tiesioginės mokytojo pagalbos turėtų tapti „savarankiška praktine veikla“. Pamokoje yra labai svarbu stebėti ir tikrinti mokinių išmokimą ir mokyti juos tai daryti savarankiškai.

Mokytojo numatomos veiklos po nuotolinės „pamokos“ neturėtų apsiriboti tik tradiciniais namų darbų skyrimo tikslais: plėtoti pamokoje įgytas žinias, įtvirtinti nagrinėtą medžiagą, tačiau jos turėtų kartu skatinti mokinius veikti savarankiškai, ugdytis gebėjimus valdyti ir vertinti savo mokymąsi. 2020 m. Nuotolinio mokymo(si) vadove nurodoma, kad mokymosi dalyviai „[...] turi rodyti ir tobulinti savo patirtį, žinoti vertinimo kriterijus, turėti galimybę rinktis, stebėti, vertinti, kritikuoti“ (p. 17).

Mokymosi išteklių pasirinkimas. Nuotolinio mokymo(si) metu mokiniai turėtų būti supažindinami su patarimais ir mokomi, kaip atsižvelgiant į mokymosi poreikius, numatytus tikslus, turėtų pasirinkti skaitmeninius išteklius, juos naudoti atliekant užduotis, įgyvendinant suplanuotas veiklas. Šio pobūdžio veikloms galima numatyti atskiras nuotolines „pamokas“ arba jas integruoti į užduotis, kurios atliekamos mokantis sinchroniniu arba asinchroniniu būdu. Tačiau, ekspertai rekomenduoja, kad netgi vyresnių klasių mokiniams turėtų būti siunčiamos nuorodos į ugdymo šaltinius tomis temomis, kurios jau buvo aptartos (reikia prisiminti) ir kurių bus mokomasi. Mokytojai gali rekomenduoti internetinių mokymosi platformų, tačiau jų neturi būti didelė įvairovė.

Mokymosi veiklų įgyvendinimas. Mokymosi išteklių, būdų parinkimas / pasirinkimas yra susijęs su mokytojo ir besimokančiųjų supratimu apie rezultatą, kuris turėtų būti pasiektas. Nuotolinio mokymosi metu mokiniams labai svarbu patikrinti, kaip sekasi siekti numatyto / nusimatyto mokymosi tikslo, apibrėžtų rezultatų. Mokiniai turėtų vertinti savo atliekamas veiklas, t. y. kaip jos dera su numatytu / nusimatytu mokymosi planu. Tai jie gali daryti dalindamiesi su mokytojais, artimaisiais, ką jiems jau pavyko išmokyti tam tikrame mokymosi etape, kaip šios įgytos žinios, gebėjimai siejasi su jų jau turima patirtimi, kokį sudaro pagrindą priartėti prie siekiamų rezultatų. Mokytojas ir mokiniai turėtų kartu išsiaiškinti apie konkrečius veiksmus, kurie padėjo mokiniams pasiekti rezultato. Nuotolinio mokymosi proceso stebėjimas ir valdymas bus efektyvesnis, jeigu mokinys bus mokomas pasiruošti mokymusi, t. y. turėti reikalingas mokymosi priemones, informacijos paieškai, keitimuisi, bendravimui programinę įrangą, susipažinęs su mokytojo pateiktu mokymosi planu, informacija ir pan., o svarbiausia gebės įsivertinti savo pasiruošimą prieš mokymąsi. Nuotolinėse „pamokose“ reikėtų skirti dėmesį tam, kad mokiniai mokytųsi fiksuoti kas jau yra padaryta ir pasiruoštų kitų užduočių atlikimui.

Mokymosi (įsi)vertinimas

Nuotolinis mokymasis bus sėkmingesnis, kai besimokantysis po tam tikro mokymosi etapo bus įvertintas arba jam sudarytos galimybės savarankiškai įsivertinti. Autoriai, kalbėdami apie nuotolinio mokymo(si) organizavimą, didelį dėmesį skiria patarimams, metodikoms, kurios padėtų mokiniams įsivertinti

savo mokymosi kokybę, pasiektus rezultatus ir pažangą (Anderson, 2011, Parker, 2011, Jakavonytė-Staškuvienė, 2020, Volungevičienė, Teresevičienė, 2010). Mokymasis, pasiekti rezultatai gali būti įsivertinami atsižvelgiant į numatytus mokymo(si) uždavinius, taip pat mokiniai gali įsivertinti savo mokymąsi iš anksčiau sukauptos patirties perspektyvos arba atsižvelgdami į bendrą visos besimokančių grupės lygį. Mokiniai turėtų būti mokomi savarankiškai analizuoti atliktus namų darbus, jiems skirtas užduotis, savo kasdienį elgesį, fiksuoti ir apmąstyti savo pasiekimus bei pasiektą pažangą. Įsivertinimas besimokančiajam turėtų padėti įžvelgti mokymosi metu iškylančias problemas, kokių žinių, gebėjimų jis turi nepakankamai, į ką jam reikėtų sutelkti dėmesį, kad jis galėtų toliau sėkmingai mokytis, išsikelti adekvačius mokymosi tikslus, uždavinius, stebėti ir koreguoti savo veiklas, priimti sprendimus, kad jis gali jau imtis sudėtingesnių, aukštesnio lygmens užduočių ar veiklų. Siekiant, kad įsivertinimas mokiniams būtų suprantamesnis ir padėtų mokytis nuotoliniu būdu, mokytojas turėtų supažindinti mokinius su galimais mokymosi įsivertinimo būdais, įsivertinimui perengtais skaitmeniniais įrankiais. Pvz., netgi mokiniams pasiūlyta metodika KWL (K – ką aš jau žinau? W – ką aš norėčiau sužinoti, L – ką aš sužinojau?) gali padėti labiau struktūruoti savo mokymąsi ir sėkmingiau analizuoti pasiektus rezultatus. Mokiniams įsivertinti savo mokymąsi gali padėti sukurti užduočių atlikimo įsivertinimo kriterijai, kurie apima ne tik pasiektus rezultatus, bet ir mokymosi procesą, besimokančiojo įsitraukimą į veiklas. Mokiniai gali būti mokomi vesti vadinamąjį mokymosi dienoraštį, kuriame jie galėtų fiksuoti informaciją apie pasiteisinusius, efektyvius mokymosi būdus, iškilusias problemas, priimtus ir galimus sprendimus dėl savo mokymosi. Svarbu, kad mokinio užfiksuotos šios mokymosi patirtys būtų kartu su mokytojais, tėvais aptariamose ir teikiami siūlymai dėl tolimesnio mokymosi tobulinimo.

Mokantis nuotoliniu būdu yra rekomenduoja nuolat reflektuoti apie savo mokymąsi. Refleksija padeda prisiminti, apmąstyti ir įvertinti savo mokymosi patirtis. Mokiniai turėtų būti mokomi išskirti tam tikrus refleksijos „objektus“ ir juos apmąstyti, tai galėtų būti: mokymosi procesas ir analizuojama, o kas padėjo labiausiai mokytis, o kas nepasiteisino ir ką reikėtų keisti; pasiekti mokymosi rezultatai ir nagrinėjama ką pavyko išmokti, o ką dar reikėtų pasimokyti, kokias pagilinti žinias, patobulinti gebėjimus ir pan. Galima rinktis įvairius refleksijos modelius (Bubnys, Žydžiūnaitė, 2012, Lastauskienė, 2015, Pollard, 2002 ir kt.), jos atlikimo būdus, tačiau svarbu, kad refleksijos metu mokiniai gebėtų apibūdinti savo mokymąsi ir atsakyti į šiuos klausimus: kokio tikslo jie siekia ir kokios bus to pasekmės, kas lėmė tam tikrus su mokymusi susijusius sprendimus (vidiniai, išoriniai veiksniai), ar nebuvo galima visko atlikti geriau, kokios buvo galimos alternatyvos ir kokios padarytų sprendimų pasekmės, kas pasikeitė įgijus naujų žinių, gebėjimų, ar įgyta nauja patirtis pakeitė gebėjimus mokytis. Refleksija besimokančiam padeda tikslingiau kreiptis į mokytoją pagalbos, spręsti iškilusias mokymosi sunkumus, suteiktą grįžtamąją informaciją efektyviau panaudoti mokymosi procese.

Literatūra

1. Anderson T. (2011). Towards a Theory of Online Learning. *The Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca: AU Press, 45–75.
2. Bruzgelevičienė, R., T. Ugdymo paradigma – didaktikos idėjų pamatas (2014). *Ugdymo paradigmu iššūkių didaktikai*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 90–101.
3. Bubnys, R., Žydžiūnaitė, V. (2012). Reflektyvus mokymas(is) aukštosios mokyklos edukacinėje aplinkoje. Šiauliai: Šiaulių valstybinė kolegija.
4. Distance learning recommendations for course continuity during temporary suspension of obligatory regular attendance of pupils at school (2020). Prieiga per internetą: <http://www.eel2.eu/sites/default/files/inline-files/2020-03-D-11-en-2%20Distance%20learning%20recommendations%20%283%29.pdf>
5. *Guidance on Active Learning at Home during Educational Disruption: Promoting student's self-regulation skills in COVID-19 outbreak, March, 2020, Version 1.0.* (2020). Smart Learning Institute of Beijing Normal University (SLIBNU). Prieiga per internetą: <https://iite.unesco.org/wp-content/uploads/2020/04/Guidance-on-Active-Learning-at-Home-in-COVID-19-Outbreak.pdf>
6. Hattie J. (2020). Visible Learning Effect Sizes When Schools Are Closed: What Matters and What Does Not. Prieiga per internetą: <https://www.bathandwells.org.uk/wp-content/uploads/2020/05/Hattie-on-school-closures-and-what-matters-Apr-20.pdf>
7. Jakavonytė-Staškuvienė D. (2020). Nuotolinis pradinėjų klasių mokinių mokymas: iššūkių ir galimybių. Nacionalinė švietimo agentūra. Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smm.lt/2020/04/07/skelbiame-atnaujinta-medziaga-apie-nuotolini-mokymasi-2/>
8. Kaip užtikrinti efektyvų nuotolinį mokymą ir mokymąsi (2020). Nacionalinė švietimo agentūra. Prieiga per internetą: <https://www.svietimopazanga.lt/wp-content/uploads/2020/04/Kaip-u%C5%BETikrinti-efektyv%C5%B3-nuotolin%C4%AF-mokym%C4%85-ir-mokym%C4%85si.pdf>
9. Lauzackas R., Teresevičienė, M., Volungevičienė A. (2009). Nuotolinio mokymo(si) turinio projektavimo modelis: kokybės vertinimo dimensijos ir veiksniai. *Acta paedagogica Vilnensia*, 23, 9–20.
10. *Mokymo nuotoliniu ugdymo proceso organizavimo būdu kriterijų aprašas* (2020). Patvirtinta LR Švietimo, mokslo ir sporto ministro, 2020 m. liepos 2 d. Nr. V-1006. Prieiga per internetą:
11. *Nuotolinio mokymosi(s) vadovas. Bendrasis ugdymas* (2020). Nacionalinė švietimo agentūra. Prieiga per internetą: https://www.emokykla.lt/upload/nuotolinis/Nuotolinio%20mokymo%20Vadovas_3.pdf
12. *Online learning, teaching and education continuity planning for schools* (2020). International Baccalaureate Organization. Prieiga per internetą: <https://www.ibo.org/globalassets/news-assets/coronavirus/online-learning-continuity-planning-en.pdf>
13. Parker N. K. (2011). The Quality Dilemma in Online Education Revisited. *The Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca: AU Press, 305–339.
14. Pollard, A. (2006). Refleksyvusis mokymas. Veiksminga ir duomenimis paremta profesinė praktika. Vilnius: Garnelis.
15. *Rekomendacijos dėl ugdymo proceso organizavimo nuotoliniu būdu* (2020). Patvirtinta LR Švietimo, mokslo ir sporto ministro, 2020 m. kovo 16 d. Nr. V-372. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c2bbb08067c511eaa02cacf2a861120c?ifwid=11p6e3gcz8>
16. Rosenshine, B. (2010). Principles of instruction. Educational practices series –21. International Academy of Education. Prieiga per internetą: https://www.iaoed.org/downloads/EdPractices_21.pdf

17. Thornton, K. (2010). Supporting Self-Directed Learning: A Framework for Teachers. *Language Education in Asia*, 1(1), 158–170.
18. Volungevičienė A., Teresevičienė, M. (2008). Nuotolinio mokymo/si turinio projektavimo kokybės vertinimo dimensijos. *Aukštojo mokslo kokybė*, 5, 32–53.
19. Volungevičienė, A., Daukšienė, E., Baziukė, D. Poškutė M. (2013). Curriculum design quality assurance tool. Prieiga per internetą: <http://reviveproject.vdu.lt/vet/quality-criteria/revive-vet-curriculum-design-quality-criteria/>.
20. Zimmerman, B. J.(2015). Self-Regulated Learning: Theories, Measures, and Outcomes. J. Wright (Eds.) *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 541-546.

*Parengė Linas Jašinauskas
Vertinimo skyrius
Stebėsenos ir vertinimo departamentas
Nacionalinė švietimo agentūra*